

NATHANIELIS HIGHMORI

D E

Hysterica & Hypochondriaca

PASSIONE,

RESPONSIO EPISTOLARIS

A D

Doctorem Willis

Medicum *Londinensem* celeberrimum.

LONDINI,

Sumptibus Roberti Clavel, MDCLXX.

ГРОМКОСТЬ МАТЕРИАЛА КНИГИ

19

Художественная литература

БАСИЛІЙ

СІВАСОВА ГРІХОВА

Добре місто

Івано-Франківськ

DOCTORI

WILLISIO

Salutem exoptat

Nathaniel Highmore.

A. & M. D.

PAECATHALOGIAM tuam Cerebri (insignissime Domine) summa cum voluptate perlegi: Ubi pro morbis horrendis ac nimium luctuosis causam non minus terribilem & quasi fulminantem inquisivisti. Inter Symptomata haec graviora passiones hystericas & hypochondriacas enumeratas inventio, ibique hypothesin nostram de illarum causis, candide satis, ac pro tuo more convallis: dissensus etiam rationes, quæ contra militant, affabre excogitatas profers.

Primum telum, quo nostram de hysterica passione expugnas opinionem, petis a quibusdam hystericis quæ cum temperamenti sint frigidioris, saepe *Pica* aut *Malacia* afficiuntur quarum sanguis effoetus & stagnare promptus haud facile in pulmones immodicè ebulliat, sine quibusvis effervescentiæ notis alicubi conspicuis.

Nonnullas forsan temperamenti frigidioris (præ cæteris) fuisse fæminas negandum non est, an vero eonomine fiant hystericæ, non sine ratione dubitamus. Licet enim in quibusdam constitutionis hujusmodi fævitia hujus affectus nonnunquam deprehendatur, non inde sequitur

A passionis

Passionis hujus causam in omnibus, ad genus nervosum immediatus quam ad sanguinem impetuosi in pulmones irruentem imputari debere. Sanguinis incursum & infarctus in pulmones, non a frigiditate, nec a calore solummodo dependet; sed a fermentatione, ex salsum diversæ naturæ (forma & figura forsitan discrepantium) commissione, mutuâque pugnâ concitata; sine caloris aut frigoris alicujus excessu præliminari. Hystericæ quamvis *Pica*, aut *Malacia* laborent, ac temperamenti frigidioris existant, sanguinem tamen a tali fermentatione, ex succis acidis, a debili ventriculo communicatis, exagitatum, ferocienter, & immodecē æstuantem in pulmonibus habere possint: licet calor immoderatus nullibi in extremis sit conspicuus.

Quarum appetitus adeo depravatur, ut cibi præter natrani alieni, & pravi avide semper petantur; mirum non est si succi ejusdem naturæ Elastici, ac fermentis cibiles, sanguini communicentur, quibus æstus & motus inordinatus, & quasi ebullitio excitetur sine calore aliquo eminenti præcurrente. In febris nonnunquam calor in extremis satis moderatus, ac mitis tactum ferit, ob fermentationem vero in sanguine intus furentem a graviori æstu præcordia visceraque pericitantur interna.

Incursum hunc violentum ac rapidum sanguinis æstuantis, non tantum in hystericis, sed & in aliis sæpiissime si ne calore aliquo eminenti, vel in ipsa parte infixo, vel alicubi conspicio videre liceat. In ipso *catameniorum* fluxu ob motum sanguinis elasticum & immoderatam fermentationem, vasa *gastrica* immodecē inflantur; & dolores sæpe in lumbis & imo ventre excruciantes a vasorum distensione irregulari excitantur; donec fluxu incitato a gravamine liberentur. Ob cruris rursus alicubi fermentationem inordinatam, in instanti pene a partibus uterinis sanguis.

sanguis violento nonnunquam rapitur motu; & nunc in pulmonum lobos irruens, asthma pene suffocativum inferre vidi; nunc in cerebrum exiliet, captisque dolores & Mania s̄epissime inde exoriantur; nunc in alias transfertur partes ac tumores aut dolores dicto citius accumulavit. Sanguis dum motu regulari in vasibus ubique circulatur; nullas pr̄ter naturam inflat partes; sed cum obice aliquo objecto fistatur; aut materiæ cujusvis elasticæ admisstione, in furorem agatur, fremit drepentè, & nunc in hanc partem, nunc in illam furibundus impellitur. **Ubi** renitentiam invenit minimam, illic impetuofus fertur, & partes, jam inertes, violenta manu impugnat.

Novi generosam, quæ inordinato hæmorrhoidum fluxu quotidie vexata, ob copiosam sanguinis effluentiam, pene exanguis videretur, in ipsa verò penuria cruentis, particulis fermentativis in massa sanguinea paulo acrius commotis, subito non raro e Venis inferioribus exiliret, ac velut flamma ab ignito somite, uberior in pulmones irrueret, quam ut illinc respiratione ordinaria & regulari foras amandari potuerit. **Unde** anhelosa protinus evanescit, & dyspnoea graviori ac laboriosa excruciaata est, a cuius periculo statim denuo liberali hæmorrhoidum fluxu in instanti revocata est.

Generosam alteram vidi pueroram tumore pene instantaneo cum dolore acutissimo & abscessu graviore paulo supra umbilicum periclitari, a lochiorum subitanea revulsione, ob immoderatam lactic fermentationem in mammis concitata.

Plures etiam novi quæ catameniorum subitanea & irregulari suppressione (a frigore externo aut inordinatis passionum ^{spur} concitata) doloribus acerbis & diu s̄a pe molestis in ventriculo excruciaetæ; non sine larga cruentis

vomitione a periculo liberari potuerint; tam vehementi fermentatione exagitatur saepe in ventriculi venis & arteriis, ut ordinata sanguinis circulatione lacunari nequeant Vasa admodum distenta; sed disruptis ilorum oris in ventriculi cavitatem effunditur, sine prævia aliqua inflammatione aut calore conspicuo.

Incursus autem & agitatio hæc sanguinis in pulmones ideo magis sævire videtur, (licet & alia viscera tyrannidem illius effugere nequeant) quia in partem spongiosam, nimiumque capacem particulæ flatulentæ & elasticæ (in cordis ventriculo quasi accensæ) exploduntur, ibique extumescentes vasa laxamque pulmonum substantiam concitissime inflant, ac infarciunt; adeo ut relaxato diaphragmati non cedant pulmones.

Quæ ob ~~κλόσοντα~~ exangues videntur, sanguinem tamen tenuem, fluxilem & elasticum habent, multoque sero dilutum; atque ideo movere ac fermentatione immodece concitari promptior existit, quam stagnare in corde, aut pulmonibus; neque anhelotas existere puto proper sanguinis absentiam, sed ob copiam potius in pulmones infarctam; quæ graviores facti, septi motu tarde ac difficile solicitantur.

Inter multiplices hysteriarum turmas nè unam quidem inveni cuius sanguis effetus ob frigiditatem fuerit, aut a quovis exercitio in corde stagnaret.

Si in ipso paroxysmo sanguis phlebotomiâ detrahatur (uti saepe coactus non sine successu aggressus fuerim) magno impetu tenuis et floridus subsultum exiliat adeo ut a tenuitate ac motus celeritate illum stagnare ineptum fuisse concludi potuerit.

2. Quæris quomodo evenit ut violentus iste sanguinis in pulmones incursus haud inflammationem in iis pariat, unde *peripneumoniam* non inferat? aut quare *peripneumonia*.

ripneumonia alias *inductæ affectus hysterici* non supervenient? *Violentus* iste *sanguinis* in *pulmones* *hystericarum* *incursus* *inflammationem* ac *peripneumoniam* ideo non *infert*, quia nulla pars *inflammationem* patitur, cum *sanguis* in *suis receptaculis* *contineatur* ac *regulariter moveatur*, sed *tum* *demum* *quando* *confertim* in *partis substantiam* *effluxerit*, & *stagnare* *inceperit*; (referente *Galeo*) *nondum* *adest* *inflammatio* *nisi* *sanguis* in *minutissimas venas* *infaretur*, ex *iis* *excidat*, & *tumoreni* ac *inde* *continui* *solutionem* *excitet*. In *venis* & *arteriis* *majoribus* *vehementi* *fermentatione* *agitari* *poterit*, illasque *Distendere* ac *gravare*; *licet* *extra receptacula* *non effluat*, *sed* *sedato æstu*, *ad motum* *rursus circularem* *magis pacatum* *redit*; nulla *extravasatio*, nulla *putrefactio*, ac *inflammatio* *nulla sequetur*. *Peripneumonia* alias *inductæ* *non supervenit* *affectus hysterius*; quia *ebullitio* & *fermentatio sanguinis* in *hoc subitanea* *est*, *cito* *vasa inflat* *majora*, ac *continuo* *motu exagitatur*. In *peripneumonia* *motu contrario* *confertur* *sanguis*, *extra receptacula* *enim* *in substantiam pulmonum* *paullatim diffusus*, *motu suo necessario* *privatus* ac *stagnans* *statim putrescit* & *inflammationem parit*.

Improbabile (inquis) *videtur quod sanguis propriis organo in pulmones irruens, eos immobiles reddat, diaphragmatis ac aliarum partium convulsiones secundario & consequenter inducat*. *Quia pulmones* *haud semper ante alias partes* *afficiuntur*: *sed* *spasmodica symptomata* *alibi incipiunt*, & *non raro* *pectoris regionem* *intactam dimittant*. *Quippe in aliquibus* *vertigo*, *oculorum* *coruscationes paroxysmum* *inchoant*; *quibus* *fletus* *aut risus* *aut artuum convulsiones* *sine thoracis angustia* *aut cordis oppressione* *succedunt*: *In aliis*, *antequam* *respiratio* *quovis modo laborat*, *infimi ventris intumescencia*, *cum vomitu, aut rugitur* *paroxysmum ordinuntur*, & *non raro* *finiunt*, *dyspnœa* *a longe* *sequitur*, *eamque fasciarum constrictione* *præcavere* *solent*. *Iste velut* globi

globi cuiusdam ascensus, a septi depressione procedat: quia in paroxysmo hec pars haud semper versus inferiora deprimitur, at sepius numero ad superiora contracta, pulmones sursum propellit; adeoque spiritu fere pracluso suffocationis periculum minatur.

Atque haec sunt rationum momenta, quibus structuram nostram de hysteris diruere conaris: veruntamen quo minus hisce consentiam; ac prostratam opinionem deseram; cum nec tua hypothesis feliciori successu (uti supra accusius declarabinius) omnia solvit affectus hujus phænomena: uti rationes non minoris momenti suadere videntur.

Quod sanguis fermentatione, suaque flatulentia, actus turgescat nimium, in pulmones irruat, eosque infaciat; improbabile nullo modo videtur: qui cervisiae novæ, lagenis inclusæ, furorem, extumescientiam, ac æstum viderit; sanguinis lebullitionem & orgasmum fermentatione ejusmodi commoti, mirari nequit; præsertim cum sanguis, particulis non minus flatulentis spiritibusque Elasticis turgere poterit; qui cum in corde accensi, aut passionibus agitati fuerint; in pulmones exilire, eosque distendere, gravare et infarctione nimia immobiles reddere, nec impossibile nec improbabile videtur. Si succus tuus nutritius in nervis sese expandere & ad motus tam violentos explodi poterit, cur non & sanguis? Si a salibus fixis deliquatis, cum acetosis simul mixtis talis effervescentia, & impetus explosivi in succo illo nervosa oriantur, quid non in sanguine, salia ejusmodi pugnantia simul concurrentia illum in furorem concitare poterunt?

Quod

Quod motus convulsivos præcedunt tristitiae, cordis anxietas, palpitatio; pulsus frequentia, anhelitus graves, suspiria alta & frequentia, quævis hysterica propria experientia convicta fatebitur. Ubi, morborum adsit complicatio, ac affectus hystericus cum spasmo, consortio truculento uniatur; symptomata forsan nunc hujus, nunc illius, pro materiæ copia aut fermentationis prioritate, sese prius manifestant. In hystericis autem motus artuum convulsivos, sine thoracis angustia aut cordis oppressione præcurrente observare non licet; tantum abest ut pectoris regionem intactam non raro dimittant synptomata ista hysterica; Imminentis proxysmi, tristitiae, suspiria, cordis anxietas prænuntii semper sunt male comminantes.

Quod ad Globi in abdomen ascensum spectat, a septi depressione neutiquam procedere opinaris; quoniam in paroxysmo seprum haud semper versus inferiora deprimitur; sed convulsio modo versus superiora continet, ac pulmones sursum impellens, thoracis systole violentam, & diutius quam par sit protractam inducit: cumque hac ratione sanguis in vasa pneumonica propellatur, nec denuo a cordis sinu excipiatur, ibidem stagnat & cordis oppressionem infert.

Cordis itaque oppressionem a vasorum pneumoniconrum opplatione induci fateris; repletionem autem a protracta thoracis systole, atque hanc ab irregulari septi motu dependere, mecum sentire non dubitas: An vero a depressione, aut a contractione illius versus superiora hic inquirendum est?

A septi depressione (inquis) non sit, siquidem nec ascensus ille cujusdam instar globi in abdomen; quia sæpe in hoc affectu sursum contrahitur ac convellitur. Venia detur ignorantiae nostræ, fateor euidem (insignissime)

vissime Domine) me non satis intelligere motum istum convulsivum, & contractionem septi ad superiora. Motus convulsivos ubicunque tyrannidem exercent, (vel in partibus muscolosis seu membraneis) eodem modo quo regulares motus fieri, iisdemque instrumentis, negandum non est, a spirituum scilicet explosionibus; adeo ut in parte motiva agglomerati, ibidemque (ut tuis utar verbis) in spatium amplius expansi, eandem inflet, & intumefaciant, quæ, quoad longitudinem contracta, partem sibi appensam attrahit. In omni motu est pars mobilis, & altera immobilis, quibus termini fibrarum utriusque figuntur: Neque quidquam a spiritibus per fibras moveretur, nullaque sit alicujus contractio nisi pars appensa aut mobilis ad immobilem trahatur.

Septum autem est pars musculosa, circumcirca fibris (musculorum aliorum ritu) infimæ thoracis parti tanquam ad immobile affixum: ipsum autem in omnibus suis partibus mobile, & quid costis quasi appensum est. Cum vero contrahantur fibræ, totum ad partem fixam attrahitur, ac tensum magis ad infimum costarum situm deprimitur; ultra vero metam istam transire nequit; quia nihil inferius invenitur cui figantur fibræ; uti ipse in anatomia versatissimus probe nosti. Nullo insuper immobili superius annexitur, cui strictæ fibræ contractiores factæ illud sursum attrahere poterunt. Connectio illa cum Mediastino, parte membranea laxa & mobili, fundamentum stabile, aut immobile dici nequeat, cui affixum septum sese sursum attollere queat. Non itaque ad superiora se elevare, multo minus contrahere poterit diaphragma; aut contractum pulmones sursum propellere; motu proprio illic solum fertur, quo fibræ trahunt: nulla autem sit attractio, nisi ad partem immobilem; quam infimum

num esse thoracis terminum facile docet anatomia. Ad superiora non fertur; nisi luxatis fibris, a musculis abdominis se constringentibus, visceribusq; ventris inferioris compressis, sursum impellatur. Et in tali viscerum compressione detumescit abdomen; thoracis cavitate ab ascendentē seu impulso septo minore facta, decidunt pulmones ac flaccescunt. Non itaq; hoc modo a perclusis spiritibus suffocationis periculum minatur, nec sanguis in vasa pneumonica uberius propellitur, cum ut dictum est (& facile demonstrari poterit (si opus fuerit, sed anatomico loquor peritissimo) in dia phragmatis ascensu decidunt pulmones, & contractores fiunt, & inde necessario sequitur Vasorum depletio tam aeris quam sanguinis, itaque nec hac ratione fit dyspnoea, cordis oppressio, aut sanguinis stag natio.

Motus autem iste globi ascendentis in abdome a partium convulsione sursum contractarum ab Epigastrio usq; ad hypochondria fieri existimas, modum sic describis. Spiritus plexus Mesentericos incolentes explosi, statim (elisione facta) imas hypogastrii partes attolli & sursum contrahi cogunt: adeoq; molis cuiusdam quasi uteri ascensum inducunt; dein cum plexus superiores eodem implicantur affectu, tota Mesenterii compages, visceraq; eidem annexa elevantur, & versus superiora impetuose corripiuntur, & abdominis intumescientia violenta succedit.

Viscera abdominis, intestina, ac mesenterium contractis fibris aut propriis aut istis ligamentorum quibus parti immobili, scilicet Dorso, figuntur, attolli & sursum contrahi possunt. Sed motus istiusmodi contractionis fit ad centrum immobile, ad dorsum scilicet; abdomen anterius propellere nequit. Neq; ultra

partem cui adnectuntur adigi poterint, dum infra septum Dorso firmiter ligata sint, partibus supernis violentiam inferre nequeant, nec partes a quibus contractione recedunt intumefacere aut distendere possunt. Præterea motus iste partium membranosarum, est quasi vermicularis ac latus; non itaq; ad superiore impetuose corripi, ut violentia sua manum a partibus anticis repellere potest; neque intumescientia abdominis violenta inde succedat, aut molis cuiusdam quasi uteri, ascensus inducitur; quia lento pede ad posteriora, dorsum scilicet, recedunt. In terminibus ventris acutissimis, a contractionibus Convulsivis intestinorum aut partium membranosarum Mesenterii, non semper intumescit Venter, sed haud raro ad dorsum usque retrahitur, neque inde sequitur passio hysterica.

At in tali viscerum Convulsione (inquis) ventriculus non tantum situ mutato elevatur, quin fibris ejus omnibus obliquis, rectis ac transversis una spasmo affectis saepe tanquam vesica inflata distenditur. Hoc idem in Libro tuo de Febr. invenio traditum. Ejusmodi (inquis) circa abdomen inflationes & distensiones, revera Convulsionum effectus sunt; nam licet fibræ directæ membrum contrahentes saepe illud compriment, tamen cum fibræ simul rectæ & transversæ aliquæ vario situ positæ in membrana cavitatem ambiente, una convelluntur; pars tanquam vesica inflata intumescit, in cuius vacuitatem aer rarefactus secundario se proripit; tantum abest (quod vulgo fertur) aerem sive flatum ibi primo congestum distensionis causam esse.

Verum enimvero quomodo fibræ in membranâ cavitatem ambiente sese contrahere queant, & non cavitatem constringere & minorem efficere, non tantum im-

improbabile, sed & impossibile est. Et eadem ratione affirmatur, ac si diceret quispiam, cum a majore in minorem contrahatur circulus; area a minore circumscripta peripheria, majorem capacitatem haberet, quam illa quæ in majori includeretur circulo. Omnes fibræ tam obliquæ, quam transversæ aut rectæ, cum contrahantur, secundum fibrarum continuationem a principio usque ad finem stringuntur, & abbreviantur, ac cavitatem contentam augustiorem efficiunt. Sunt tantum duæ motuum differentiæ in fibris omnibus; vel contrahuntur, vel relaxantur. In contractione breviores factæ necesse est ut contentam aream, seu inclusam cavitatem contractiorem & minorem efficiant: hujus exemplum in cordis motu reperies, cum fibræ ejus contrahantur: tam obliquæ quam rectæ & transversæ simul constringuntur, & totum cor inde comprimitur, ac spatiū occupat minus. Ventriculi ejus item coarctantur, ac minores facti, sanguinem utrinq; in arterias propellunt; quod fieri nequit, si amplarentur cavitates, & majus occuparent spaciū; tanta violentia sanguis explodi in arterias non poterit. In relaxatione fibrarum ad naturalem extensionem, ac dimensiones consuetas seu ordinarias redunt partes; cavitates inclusæ a constrictione illa violenta liberatae, denuo ampliari poterunt; sed in relaxatione, non sit convulsio, motum omnem convulsivum a fibrarum contractione fieri doces; sed fibrarum contractione codem momento fieri nequeat quo relaxantur. Neque motus hic relaxationis est impetuosus aut violentus ad extra haud perceptibilis. Itaque nec hac ratione solvitur phænomenon illud hysterice passionis; scilicet ascensus ille cujusdam velut globi in abdōmine. Neque rationibus hisce convictus adhuc,

sententiam nostram mutare cogor: sed genuinam hūjus motus causam ab aliis dependere olim in exercit. nost. de Hypochond. monstravimus. Circa opinionem autem tuam (insignissime) de affectionis hujus causa, quod ad genus nervosum immediatius quam ad sanguinem imputari debuit, ac quod passio illa sit præcipue ac primario convulsiva, & a cerebro & nervoso genere affectionis potissimum dependeat; tibi consentire haud adducar. Quia Convulsionem haud semper comitem hujus affectionis fuisse individuum indicamus. Plures enim novi hystericas quæ tristitia, cordis oppressione, palpitatione gravi, difficii respiratione, cum suspiriis altis, per gulam cuiusdam respirationem intercipientis ascensu, cum tumore venarum in fronte, temporibus, & gula, faciei rubore summo aut livore, ascensu cuiusdam velut globi in hypochondriis soluna tentari; nullæ interim convulsiones aut motus convulsivi, a principio usq; ad paroxysmi finem apparuerunt; nulla de affecto Cerebro aut nervoso genere signa pathognomica adsuere; neq; revera quovismodo a cerebro dependere videntur: sed ad sanguinis potius orgasmum irregularem referri debuere.

Quæ in defunctorum anatomia ipse observasti, cerebrum scilicet colluvie serosa inundari, ac vasa sanguinem distenta fuisse in capite; sanguinis copiam non minus in culpa fuisse probant, hujusq; passionis Authorem esse, quam istam seri extravasationem. Hæc enim nervorum origines comprimere, atq; spirituum inde transmissionem retardare atq; hinc paralysin, aut stuporem inferre poterit; non cordis anxietatem, aut in pulmonibus gravedinem, anhelitus graviores & frequentes, aut hujusmodi hysteriarum mala quæ à vasorum nimia sanguinis repleione ejusq; intumescentiâ cum orgasmo irregulari incalescerent, excitare potest? In dissectione

sectione etiam vasa pneumonica insufflari & non minus distendi, quam ista cerebri inveniuntur.

Quæ a juvantibus petuntur argumenta, a te neglecta proflus, quasi emerita ac nullius momenti effugis; cum revera sanguinem hujus mali authorem fuisse facile suadent; non perpendis quantum a sanguinis missione emolumentum hystericis semper contingit; quam cito paroxysmū terminat. Pectoris augustia, suspiria, anhe-litus graves, quæ diu haud raro laborantibus molesta sunt, etiam finito paroxysmio, unico hoc remedio profliguntur, & serenitas universalis in momento pene inducitur. Succi nervosi errores, aut spirituum diathesin spasmodicam tam cito corrigere, vel ab invicem explosionem, & fibrarum contractionem refrænare non posse. Commercium enim inter illos & sanguinem intervallo longiori communicatur, quam ut levamen in instanti pene inde expectetur.

Quod ad causas motus in genere tam spasmodici quam naturalis spectat; quod scilicet, *Omnis a spirituum cum particulis explosivis, pulveris nitrati emulis, complicatione, eorumq; ab invicem elisione vehementi fiat; atq; hinc nervos inflari motusq; omnes, aq; ac paroxysmos auctoribus induci judicas.* Particulas item istas heterogeneas seu explosivas, *Cum succo Nervoso, cerebro, a sanguine, instillari, atq; inde in genus nervosum detrusas, cum spiritibus accrescentes iis diathesin convulsivam inferre existimas.* De his vero dicendum esse videtur, quod cum a commotione cuiusdam succi impetuosa in nervis, motu omnem, tam regularem quam spasmodicam dependere affimes, rationale euidem videtur ut succi ejusmodi existentiam primo ostendas. Non video enim doctrinam illam novam de succo isto Nutritio, consensum adhuc universalem satis adeptam fuisse, ut tali structuræ fundamentum stabile ac prosperum futurum sit: Non,

tantum 1º Quia liquor iste semper, vel in nervis, vel cerebro, sit invisibilis. Aut 2º quia ichor iste qui e nervosarum partium vulneribus effluxerit, non sit nervosus hic succus, sed ab arteriis deducitur, licet sanguini adeo dissimilis videatur: tanta enim saepe copia diffunditur, ut a cerebro perpetim suppeditari est impossibile. Aut 3º Quia consistentia ejus talis sit ut æthereis istis spirituum particulis idoneum vehiculum esse nequeat. Sed & 4º Quia pori nervorum angustiores taleni impetum & expansionem sufferre incapaces fuerint. Ipsaq; hujus doctrinæ author egregius de tali explosione non putavit, sed inter filamenta fibrosa illum in porosa nervorum substantia sensim duntaxat delabi, non perpetuo & impetuose ferri posse fatetur; non tantum ob viarum angustiam, sed & quia attractione similari, sive delectu a partibus attrahitur, motu lento & insensibili, non explosivo rapitur.

Deinde non sensui aut motui, sed solum nutritioni partium solidarum inservire affirmat, & in hunc censem refert parenchymata exanguia, utputa cerebrum, humores, oculi, ossa, dentes, membranas, fibras, cartilaginiæ, & in sanguineis quicquid fibrarum aut vasorum cum ipsis commixtorum reperitur, id omne liquore leniore per nervos communicato, non sanguine nutritur, adeo ut id quod sanguine alitur, peregrinum est. Quod improbabile videtur ut partes scilicet minoris momenti & qualitate & numero cæteris inferiores, tam magnifica & opulenti penu suppeditentur, cruoris scilicet oceano: dum nobiliores structuræ perfectioris, magisq; elaboratae compositionis invisibili nectio quo extruantur vestigali, & copia umbratili nutriantur & crescant.

Præterea argumenta singula in quæ fundatur hæc doctrina, vel necessarium spirituum usum in nutritione, ad parti-

particularum similiarum electionem aut retentionem, evincere tendunt, quod facile concedimus, vel nutritionem ex leniore materia quam a sanguine fieri, suaderi velint, quasi Materia sanguinea non foret fiscus generalis, copiosus satis e quo sumptus omnes & impensis in totius corporis commoda & exigentias erogari potuerint.

Sed impetum hunc & explosionem non a leniore illo invisibili succo nutritio solum, sed praeципue a partium heterogenearum cum illo commissione, & ab invicem elisione violenta dependere dices. Quod etiam improbabile viderur: Naturam enim semper particularum heterogenearum, seu introsulphurearum generationem in omnibus aequaliter designare (tam in temperamento inculpabili quam vitiato) supponendum est: atque sic vel generatio succorum istorum in omnibus aequaliter naturalis foret, ac ipsius nervosi; vel in aliquibus, quorum temperamentum talem heterogeneorum copiam tam copiose non suppeditavit, motus defectus sequeretur.

Deinde quid succos hosce heterogeneos vel a cerebro in nervorum poros movere aut per illorum extremitates inter angustos fibrarum canales insinuare cogit, proprio motu liquida non incitantur, & perexiguum est quod sponte a nervis imbibitur, cum exucci aut siccii non sint. Attrahi autem non possunt, quia nihil datur quod succos immobiles apprehendat, nec ob continuitatis defectum, duci limpidorum particulae poterunt. Nulla item vis motu perrenni succum illum impellit, qua in cæcos istos nervorum meatus adigi queant.

Si irritatioue solum, scilicet a nervi punctura, a vellificatione a pharmaco acriori lumbricis in ventriculo aut intestinis convulsio fieri poterit, si sensatio molesta primis sensoriis impressa, ob spirituum excandescentias & fures, motus convulsivos excitare poterit. Quid opus est alterius.

alterius cujusdam cooperatoris copulæ scilicet heterogeneæ in affectibus spasmodicis? Si effectus idem sit, cur non ab eadem causa dependere sufficiat? cur entia multiplicremus, cum aliam dari causam non cogit necessitas?

Nullam item video necessitatem cur tali aut aliquo latice fundarentur spiritus, aut tali indigerent Vehiculo ut forent contigui: ad animæ nutum ordinati spiritus, igniculi isti spiritales per nervorum poros minutissimos ad illorum inflationem acervatim cogi possunt, sine hujusmodi succo conductore. Spiritus animales animæ immediati operatores, subtiliores multo, magisq; ætherei existere debent, quam ut liquore aliquo implicari possint, iisdemq; privilegiis cum cæteris æthereis gaudere debent, quorum partes subtiliores contiguæ sunt, licet vehiculo non conserventur. Lux, æther, ventus aut fatus nullo in latice fundantur, in quo moveantur ipsorum particulæ ut fiant contiguæ: quanta tamen sit illorum vis ac celeritas?

Ultimo si motus a spirituum ac copulæ Elastice ab invicem elisione & explosione fiat; equidem non video quomodo explosi spiritus elisione jam facta, & inde motu incepto, ad animæ nutum refrænari & revocari in instanti poterunt. Acceptâ injuriâ vindictam manus extensa statim denunciat, in instanti vero mutata anima rursus vis revocatur, & brachium motu contrario retrahitur; Explosi spiritus & elisa copula tam cito figi & refrænari nequeant, pulvis nitratus cum accendatur, ab explosione non reprimitur nec in motu globulus explosus retardatur. Fulgor cum e nube eruperit, per acrem motu trajicitur celerrimo, nec sisti, donec extinguitur, aut revocari poterit. Si tali siquidem elisione ab invicem explodantur spiritus, & copula, omnis motus tali elisione inchoatus, usq; ad virium terminationem continuaretur; nec ab ipsa anima sisti aut regulari poterit.

Circa

Circa opinionem nostram de Hypochondriaca affectione licet ventriculum in hoc affectu graviter laborare ejusq; tonum laxum & robur prætractum fuisse mihi concedis, ac propter alimenti indigestionem pituitæ viscosæ saburram in sinu ejus prægigni, quæ ob particulas salinas diutinâ mora in fluorem evectas, acorem insignem & austерitatem contrahit; atq; errorem hunc in concoctione sanguinis dyscrasie & inordinations sequuntur, tamen ventriculum in malo hōc non semper fuisse primum in culpa, neq; symptomatum hypocondriacorum semper primum fuisse authorem contendis.

1º Quia plures hoc morbo afflicti stomacho satis valere de pulsatione vero in sinistro hypochondrio conqueri; aliisq; hypochondriacorum querelis vexari, item cibos copiole appetere & ingesta sine gravamine digerere observasti.

2º Alios item bibaces nosti, nulla victus ratione utentes ventriculi flacciditatem, cum flatulentia, dyspepsia & crebra vomitione contraxisse, qui tamen pro hypochondriacis haud omnino haberentur.

3º Præterea in hoc affectu ventriculus sæpe aliarum partium vitio, potius quam propria culpa laborat. Propter hæc rationum momenta affectionis hujus originem ab alio fonte quam a ventriculi debilitate derivandam esse existimas.

Ventriculum debilitatem ac impotentiam ab aliis partibus vitiatis nonnunquam contraxisse haud ægre concedam. A parentibus sæpe tali vitio laborantibus, laxitas ista fibrarum, & debilitas ventriculi hereditario jure non raro communicatur; vitio item cerebri cum spiritus animales fibris stomachi denegentur; cum ipsæ se contrahere impotentes fuerint; officium digestionis ac chyli exclusionis præstare nequeant; sed mora longiori in sinu

ejus in phlegma viscidum, valde acidum, ac austерum evadunt edulia. Aut cum spiritus ad alias partes avocentur, fibris ventriculi non sufficienter inflatis, ut in nimia Venere, largiori sanguinis profusione hypercatharsi frequentiori, morbis longioribus; aut si animi affectibus ira, mestitia, vigiliis, exercitationibus immoderatis ad alias sollicitantur partes, tum fibræ mininè spiritibus tensæ, ægre ingesta amplectuntur; sed in fundo diutius asservata, in succum acidum, viscosum ac putridum commutantur, unde ilias illa symptomatum suam petunt originem. Alienis hepatis aut uteri vitiis item tonus ventriculi laxari poterit, cum nimio calore, aut tumoribus schirrosis laborent: evacuatione suppressa catameniorum, aut haemorrhoidum. Nimio vasorum infarctu circa stomachum spiritus vel suffocantur, vel dissipantur, aut in motu suo impediuntur. Sed haec causæ remotiores aestimari debent; neque semper symptomata hypochondriacorum illas sequuntur; immediatam vera aliam adhuc quam ventriculum debilem laxumq; assignare non possumus: morbiq; hujus symptomata præcipue ab ejus constitutione vitiosa proxime pendere judicamus.

Quid si plures ægritudine ista afflictos, stomacho satis valere observasti? mirum non est tales, cibos copiose, immo nimis avide appetere; eosq; in ventriculo dissolvi quodammodo; hypochondriacis quamplurimis familiare est, & non raro sine gravamine molesto ructive acido; indissolutos nunquam aut rarissime per vomitum ejiciunt; adeo debilitantur fibræ nonnunquam, ut ad ructus edendos flatusq; sursum expellendos, impotentes fiant. Viscosa tamen acidaq; illa saburra in fundo asservata, non tantum ob cognitionem quandam familiarem, ingesta omnia statim fermentat ac dissolvit, sed & eadem, qualitatibus iisdem cum fermento inquinat, ac sanguini acorem

acorem caloremq; alienum communicat, ut inde symptomatum cæterorum in hoc affectu autorem immediatum non immerito concludamus. Sanguis autem a chyli particulis acidis, flatulentis, elasticis constitutus, in secunda coctione non ita corrigitur, ut suas qualitates in ventriculo acquisitas exuere queat; sed talem inde diathesin a vitorio chylo, & a ventriculi debilitate mutuatur, ut fermentatione concitatâ, cordis inde tremores, palpitationes, deliquia, ac lipothymie metus continuò superveniant. Fons tamen & origo hujus indispositionis sanguinis, primario & originaliter, a ventriculo debili talem chylum generante, a quo sanguis constituitur, derivari debuit; licet aliquando symptomata ista circa ventriculum sæventia defuere.

Præterea dolores isti ac inflationes quæ versus latus sinistrum, hoc malo afflictos sæpenumero excruciant; non a ventriculo, sed a liene produci aestimantur; atq; ob hanc solum rationem, quia in sinistro hypochondrio ac quasi subtus ventriculum distensiones, dolores ac pulsationes sentiantur; cum interim stomachi fundum ad latus sinistrum præcipue, usq; ad lienem, & cum flatibus distendatur, usq; pene ad umbilicum protendi non perpendant. Atq; sic posthabito ventriculo, quasi ipse satis sanus omnia sua perficeret officia; omnia interim lieni ascribuntur mala, (non suspecto stomacho) tantum quia sinistrum occupat latus; licet integer ipse rite sua exequatur munia. Mirum itaq; non est si stomachus satis sanus optimeq; valere aestimetur, de quo omnia bona dicuntur; cum lien interim usus vilissimi reputatur, cloaca corporis, omnibus partium vicinarum vitiis, ac erroribus oneratur.

Alios item stomachi flatulentia & crebra vomitione laborare vidisti; qui tamen circa præcordia & facultates animales satis sani, pro hypothondriacis haud omnino haberentur.

Mirum sane non est si symptomata hypochondriacorum, quæ in sanguine & cerebro tyrannidem exercentia, præcordia ac cerebrum affligere soleant, desiderentur: cum crebra vomitione fomes ista mali, quæ sanguinem vitaret, ac perpetuo exagitans in furorem ageret, vomitu continuo ejiciatur, ac nunquam cruori aut spiritibus communicetur: Observationes hæ ventriculum a reatu non excusant, ejus debilitas forsan ab aliis poterit pendere causis, hujus vero mali fomes in ventriculo latere videtur.

De lienis officio probabile fuisse mecum credis quod passionum *opus*, impetusq; a spiritibus in cerebro incepti, nervorum harumq; fibrarum commeatu, in liene sanguinem illuc confluunt in perturbationum fluctus exagitare, illumq; hoc modo, hisq; mediis ad nutum passionum commoveri posse concedis. Verecundæ faciem sanguis commotus statim tingit rubore; priapismus, ad rerum venearum aspectum vel auditum, confestim lascivum irritat; extremarum frigiditas, & sanguinis retractio, timentem prosequitur; juxta quod a spiritibus diversimode inspiratur sanguis; diversæ per illum in corpore eduntur actiones: inspirationem autem hanc & exagitationem in liene fieri esse probabile mecum affirmas. Concedis etiam mihi lienem calore suo ventriculum fovere; adeoq; aliquatenus coctionem juvare; at non eo potissimum fine, sed ob ulus quodam nobiliores hanc partem conditam esse concludis.

Officium lienis obscure satis & quasi in nubibus etiam sagacioribus cuiusvis ævi anatomicis se obtulit, ut non solum inefficax semper rediit scrutininum, sed & labor assiduus illorum in vitium vertitur; nec majorem obtinuit laudem quam ut a sequentibus convellatur. Circa usum autem illum a me assignatum; tibi etiam facile concedam, potissimum forsan non fuisse, pro mea non contendam opinione, modo aliud minus querelis objectum, aut quod

quod animo veritatis aido magis satisfaciat, substituatur.

Quod objicitur vero, quod in digestione, non tam calore, quam fermento activo opus esse videtur; quia pisces actu frigidi esculenta sua **integra** devorant; & sine caloris subsidio eadem coquunt. Sine fermento activo concoctionem fieri non posse fateor; at calore adjuncto moderato & proportionato; fermentum illud fit magis activum citiusq; penetrat. An actu frigidi fuerint pisces an comparative solum, respectu nostri caloris, non hic contendam; experientia non argumentis probatur. Sunt qui calorem etiam ad tactum nostrum sensibilem, nonnullos habere affirmant: si non tactu discerni queat; fermento illorum (in hisce magis activo) proculdubio ita proportionatur, ut illud quodammodo suscitare & efficaciter actuare sufficiat, ut felicius opus perficiatur digestivum. Usum & pene dixeram necessitatem caloris in digestione, satis demonstrare videntur opera chymica. Fermentatio a chymicis ad partium dissolutionem celebrata, non sine calore instituitur; idcirco in suis digestionebus, fermentis suis addunt calorem moderatum aut balnei, lampadis, stercoris equini, aut hujusmodi, quo fermentum actuetur, fermento semper proportionatum. In extremo hyemis frigore, aut immoderato aestatis calore, quam difficulter succedit fermentatio; quod vel cervisiarii ignotum non est.

De observatione tua de situ lienis (vir egregie) multum hæsitavi; quod scilicet in homine licet tota ejus compages ventriculo adjaceat; in cæteris plerisq; animalibus ubi lien figurâ oblonga sit prædictus; quoad maximam ejus portionem, procul a ventriculo amoveatur.

Verum enim vero in bove cuius lien omnium maximam adeptus est longitudinem, a fundo, lateri dextro totius ventriculi quam proxime adjacet. In cane ac sue, simili-
ter lien oblongus a fundo per stomachi latus sursum,

(scilicet versus diaphragma) quoad totam ejus longitudinem extenditur: nunquam lienem vidi in situ suo naturali positum, a ventriculo amotum; sed ima sua parte illum amice semper amplectentem.

Quod objicitur de colore lienis nihil contra nostram, nec pro tua militat opinione. Quae ratio est (inquis) ut iste potius quam hepar, aut pulmones, lividi coloris evadat, & cruento nigrante, ideoq; minus præservido inferciatur? quasi dices, colorem nigrantem indicare illum ex particulis fæculentioribus sanguinis constitutum fuisse, atq; ideo calore non sufficienti præditum fuisse ad munus digestivum adiuvandum. Qua vero ratione fervorem suffici-entem ad opus hoc ventriculo præstandum non habeat, li-
cet ex fæculentioribus particulis constituatur, sane igno-
to: præcipue cum statim pene a fonte caloris (ventriculo scilicet cordis sinistro) per arteriam insignem, (coeliacam scilicet) huic parti communicetur sine aliquo coloris di-
spendio; partes item terrestres calorem diutius & intensio-
ri fervore continuant ac servant, quam aliæ particulae laxi-
oris structuræ. Colorum autem differentiae hepatis, lienis
ac pulmonum rationem, scio te peritissimum anatomicum
non posse ignorare; hepatis parenchyma probe nosti, ex
particulis sanguinis biliosis contextum, apprime idoneis,
ut fermentatione ejusmodi particularum, cruentem ab hu-
more isto bilioso lacunet; cuius color flavus, magis flori-
dam parenchymati conciliavit tincturam: Pulmonum sub-
stantia ex particulis levioribus & quasi membranaceis,
multo aere interceptis conficitur, atq; hinc color ejus al-
bidior evadit. Lien ex sincero scilicet puro-puto sanguine,
cum omnibus suis partibus, sine electione aut separatione
cujuslibet coagulato, constituitur. Coagulatio autem san-
guinis etiam optimi, in loco calido semper colorem mu-
tat in nigritionem: ut in omni sanguinis coctione, experi-
mentum

mentum etiam fæminis familiare, videre liceat: in cruentis vomitionibus, ejectiones nigræ semper occurunt. Color itaq; ejus lividus, nec foeculentiorem ejus esse substantiam, nec caloris defectum indicare videtur.

Quod ad lienis officium a te assignatum non invite concedam, fermentationem hic aliquam (sicuti & in aliorum viscerum parenchymatibus) sanguinis fieri, quæ ipsum forsan ~~ενυδατη~~ quadam inspiret. An vero fermentum illud ex portione foeculentiore, & quasi excrementitia sanguinis, materia solum terrestri & sale fixo constet, quæ in liene velut stagnatione acescens, fermenti naturam induat, multum dubito. Nulla appetet necessitas ut terrestriori portione constet, ut supra ostendimus; neq; ut fermentum istud vulgare (*levaine* dictum) ex foeculentiore massæ farinaceæ parte constituatur. Quælibet portio ad austерitatem servata, panes alios fermentat, licet ex purioribus reservetur, immo quo minus habet foeculentia, furfuris scilicet, acutum magis sit fermentum, particulasq; massæ farinaceæ citius in motum vindicat. Puriores item sanguinis partes magis spirituosa, ut citius in fermenti naturam degenerent, sic & citius partes inspiret fermentatione subigendas. Vina quo fortiora ac subtiliora, magisq; spiritibus abundant, celerius fermentationem inceunt, & cum aescant aciditatem insigniorem acquirunt. Quod vero lien non sit cuiuslibet excrementi receptaculum, quodq; nullum habeat acorem, quia olim in Exercit: nostra de Hypochond. affect. anno taverani; opus non erit hoc in loco ista repetere. Sed quia ab officio hoc lienis, seu potius a defectu in officio, causas inordinationum omnium quas sanguis in humores & partes solidas, ipsumq; cerebrum & nervosum genus imprefserit, inquiris; opera pretium fuerit paulo ulterius investigare, quo ritu tales a liene producantur effectus.

Sanguinis fæculentias (inquis) in lienem deponi debuere.

ere. Quo jure? non ut excrementum separantur, quia nec separatorium nec receptaculum pro excremento idoneum hic invenitur. Pori ejus ampliores colatorium nullo modo pro tali percolatione aptum erit, quia partes terrestries una cum tenuioribus particulis per poros ejus largiores simul effugere possunt, sine separatione aut discretione aliqua, parenchyma ejus laxum poris amplioribus intercipitur, adeo ut quaelibet portio sanguinis per illos perlabi poterit. Neq; receptaculum esse poterit (ut dictum est) quia si hic tanquam in cloacâ fæculentæ omnes sanguinis rejiciantur, ut hac ratione tota crux massa a succo melancholico liberetur, quæ in liene non secus ac flava bilis in hepate secernitur, in immensam molem excreceret viscus, & semper dimensiones ejus in infinitum extenderentur; continuo enim aliquid limosæ ac corpulentioris partis sanguinis particulis ejus superadditur, nihil excernitur. Neq; revera ductus aliquis, per quem excerni poterit, a natura conceditur. Quod sanguini refluo communicari affimas, est tantum irradatio quædam, portiones ipsæ non redeunt: opus tam futile & vanum non intendit natura, partes sc. fæculentas separare, eo solum fine, ut rursus statim commisceantur. Deinde pori ejus, licet ampli, excrementum hoc continere nequeant; quia perpetuis crux fluxibus continuo eluuntur, ut in poris ejus quidam continere est impossibile. Si a poris itaq; haud satis strictis in percolatione hac non separantur partes sanguinis fæculentæ, nec in istis, si discerni queant, diu contineri poterunt, vel receptaculum quoddam aliud assignari debet, quo portiones istæ terrestres asservatae, & stagnantes acommodum istum conciliarent; qui totam massam sanguinis ita inficiat, ut omnium hujus affectionis symptomatum author æstimari debuit; vel aliam aciditatis causam inquirendam esse necesse est. At vero si nullum tale invenitur

recepta-

receptaculum in liene, & particulae saline ac terrestres, dum parenchyma ejus porosum pertransirent, solum adhæsione quadam quasi agglutinentur (ut in nutritione cæterarum partium fieri soleant) nullaque; alia pars in toto corpore existit præter ventriculum, in qua vestigium aliquod aciditatis inveniri soleat; lien certe hujus parentis concludi non poterit, neque constat quomodo acorem adeptæ sunt, ut cause inordinationum omnium sanguinis ab hoc fonte derivandæ sint. Quia, inquis, lienis pori sanguinis sæcè obstruti, ejus recrementa haud recipiunt, quin eadem illuc delata in ramos arteriæ cæliacæ propinquos regurgitent, unde statim in ventriculi membranas, &c. deferuntur; hinc viscerum istorum tonus labefactatur, membranæ particulae heterogeneis irritativis imbutæ, a spasmis hic illic suscitatis continuo vellicantur, doloribus vagis, contractions, distensionibus, & flatibus obnoxiae sunt, & a regurgitatione hac pulsatio ista in hypochondrio sinistro excitatur. Quam male hæc regurgitatio foeculenti cruxis in arteriis cum sanguinis circulatione conveniat, cuivis perspicuum est: Cumi sanguis per arterias motu violento singulis partibus propellatur, quomodo sponte sua contra torrentem portiones quædam refluant? Aut si ad alias partes divertantur deserto liene, quomodo talem acquirant acorem, quo reliquum cruxem inquinent, & ventriculi aliorumque viscerum tonum labefactent, cum in liene stagnare non permittantur?

Neque verisimile videtur pulsationem istam in sinistro hypochondrio a regurgitatione hac foeculenti sanguinis in arteria cæliaca excitari. Quia motus iste pulsationis non raro adeo violentus est ut admotam manum impetuose quodammodo propellat; & vim sane majorem requirit, quam quæ ab ista regurgitatione excitatur. Præterea probabile non est, hunc humorum reflexum fieri posse in arteriarum

D diastole

diastole, cum sanguis tanto impetu a corde in arterias pro-
pellatur: Finito hoc motu forsan (si unquam) cum nul-
la instet renitentia, in arteriarum quiete, haec faculenta in
alios cœliacæ ramos resfluere possint, dum per lienis poros
negatur transitus, non eo ipso tempore cum per arterias
tanta crux copia quasi exploditur. At vero qui pulsati-
onis hujus in hypochondrio & subtus ventriculum obser-
vet rythmum; eodem tempore cum ista in carpo ac cordis
systole moveri inveniet. Adeo ut a pulsu arteriarum poti-
us dependere videatur hic motus (uti in exercit. nost. fu-
sius ostendimus) quam a regurgitatione, quam eodem mo-
mento cum pulsu fieri est impossibile.

Atq; jam (insignissime) non possum non observare; quod in proœmio hujus capitatis, medicorum remeritatem con-
demnas, quasi mörborum de quibus in promptu non fuerit
causas genuinas, & fiendi modos assignare, statim in lie-
nem culpam omnem rejicunt, & quod symptomata huic
morbo accenseri solita, omnino a liene produci æstimarunt;
cum revera ægritudines istæ plerumq; sint partium nervo-
sarum spasmi, atq; immediate a spirituum animalium, &
succi nervosi anomaliis, potius quam a viscerum coctioni
in servientium dyscrasias, dependent. Tandem vero cum Li-
enem in novo suo officio confirmare sategisti, rationes seu
modos non levioris momenti ostendis, quibus lien male
dispositus, passionis hypochondriacæ symptomata produ-
cit. Si quando in officio hoc suo deficiat, & vel recremen-
ta sanguinis atrabilaria non secernit, ac in materiam fermentati-
vam coquit; sanguis debito segnior stagnare, aut
minus vegete circulare aptus est, vel si vis ejus fermentati-
va nimis exaltatur aut pervertitur, sanguis debito acrior
factus, huc illuc rapide discurrit, & motuum anomalias
concepit, succum nervosum & spiritus particulis elasticis
imbuit, eosq; in crebros spasmos irritat, atq; hic lien
semper male audit.

Deinde

Deinde observationses a te annotatae nihil aliud præter lienis vitia suadere videntur. Cum omnium symptomatum, inflationis scilicet hypochondrii cum dolore gravativo, rugitus, ructusq; acidi, tremoris cordis, vertiginis, vigiliarum, & phantasie perturbatae, stuporis, formicationis sensus, pulsationum, contractionum causæ lienis vitio imputari debere affiras: Illumq; in vitio primum fuisse; cuius culpa, cum massa sanguinea depravetur, ac dyscrasia acetosa & plane vitriolica imbuatur; exinde labes in cerebrum & nervosum genus serpens, symptomata spasmodica inducit. Adeo ut morbum hunc non esse convulsivum originaliter, uti in fronte capitinis ostendere promisisti, sed a sanguinis dyscrasia dependere satis strenue probasti.

Jam vero an lienis vitio depravetur sanguis, uti asseris, an ventriculi culpa inquirendum est? Errores in prima concoctione non corrigitur in secunda: supposito igitur (quod supponi debet) succum chylosum a ventriculi debilitate, ac diutiori intra illum mora, in phlegma viscidum, acidum, ac plane vitriolicum degenerare posse; ac hypochondriacorum stomachos tali aciditate semper imbutos fuisse (ut ex laborantium querelis, ructibusq; acidis continuo excruciantibus satis constat) nullumq; in liene inveniri receptaculum, quo portiones atrabiliariae stagnare & aescere queant, ut supra ostensum est: In promptu erit ostendere sanguinem, talem aciditatem a ventriculo potius acquirere, quam a liene; in quo talis nunquam reperitur acor, neq; particulæ ad talem austерitatem acquirendam assevari poterunt.

Quod in liene non generatur aciditas satis dictum est, quæ vero in stomacho gignitur, an ideo ab ingestis in viscosam pituitam mutatis contrahitur, quia particulæ salinæ diutina mora in fluorem evectæ sint, non importunum fuerit inquirere. Quid vero per salis fluorem velis a libro

tuo de fermentatione investigandum est. Ubi salis fluorem appellas, cum particulae salinae cum terra aut sulphure colligatae, aut spiritui (ceteris scilicet elementis) associatae, adeo ab invicem secretæ extiterunt, ut laxato mixtionis vinculo, & ceterorum jugo solutæ evadant. Sic enim una confluunt, per totam subiecti compaginem sese explicant, & dum sulphur & spiritus magna ex parte avolant, haec in reliqua dominium exercent, & toti mixto acorem inducent. Ob hujusmodi salis fluorem, vinum, lac, sanguis, edulcia, prius grata & dulcia, quando corrupti incipiunt, ingrate acefcunt, & propter hanc rationem sales quicunq; violenta, ab igne, distillatione fluorem adepti (hoc est a terræ combinatione propulsis) acefcunt. Dein si idem liquor acetosus capiti mortuo insipido committatur, denuo totum salsum evadit. Adeo ut per statum fluoris tantum separationem violentam a ceteris elementis supponis, laxato mixtionis vinculo, particulae salis una confluunt, & in reliqua dominium exercent. Verum enim vero non intelligo quonodo separatio elementorum ab invicem saporem illorum specificum, proprietate naturali inherenterem, alterare in diversum & (pene dixeram) contrarium poterit? Cum ab aliorum mixtione separetur elementum, nihil obstat, quin qualitates proprias, sinceras, sine mixtura aut confusione ostendat: adeo ut particulae salinae, ab aliis solutæ, & disjunctæ magis falsæ existunt, falsedinem suam in aciditatem mutare sine acidorum aliorum miscela possibile non est, proprias qualitates pro peregrinis, cum sui juris fuerint, non mutant. In salium omnium extractione ex herbis, terris, aut mineralibus; cum a particulis terrestribus, aquosis, aut spiritualibus, arte chymica separantur; saporem salinum semper conservant, & quo perfectior fiat separatio, ac puriores existant, eo acutiores, magisq; falsi sunt sales. Non minoris momenti etiam, dubium exoritur,

exoritur, an vinum, lac, sanguis, & edulia ab elementorum
hac separatione & salis dominio solum, sapores suos gra-
tos & dulces mutant in saporem acidum ingratum? An sa-
lia, quorum propria qualitas est salsedo, a mixtione soluta in
ingratam aciditatem commutari poterunt? Nihil dat quod
in se proprie non habet; sal nihil dare potest præter salse-
dinem, aqua alicui nihil communicat præter humiditatem,
& sic de cæteris: experimentum etiam a distillatione sa-
lium a te annotatum, aciditatis ortum a separatione hac
fieri non ostendit; falso enim supposito fundatur. Verum
est liquor iste violento igne a sale propulsus, valde acidus
evadit, sed illud quod caput mortuum vocas, a quo liquor
iste popellitur, saporem suum salsum non amittit, quod
evidenti demonstratione evincitur, si lingue testimonium
requiris; cuius salsedo pene in cauterii naturam exalta-
tur; neq; opus est ut liquor distillatus capiti mortuo, ut
dicas, committatur ut totum rursus salsum evadat; ipsa
aeris humiditas, brevi spatio, hujus mortui capitis activi-
tatem ostendit; per vasis enim parietes terreos in quo di-
stillatur, aere humido solutus talis ipse in stiris oblongis
erumpit. Ut non solum propria, sed & plurimorum ex-
perientia didici. Neq; vero talis propulsio a combi-
natione cæterarum partium, in ventriculo aut alibi in cor-
pore vivo expectanda est. In salis enim distillatione ignis
intensior, siccissimo caloris gradu requiritur; qui non tan-
tum partes dissolvet, sed & ipsum stomachum in cineres
convertet.

Alio itaq; modo aciditas hæc contingere necesse est, &
salia non esse unius generis, sed mixta nonnunquam fuisse
concludendum est. Salia nempe alia sunt salsa, ut sal com-
mune, & herbarum salia; alia sunt acida ut vitriola & tar-
tarum; alia dulcia ut saccharum, alia austera ut alum, &
nonnulla etiam insipida, quæ tamen ut salia coagulantur &
solvuntur;

solvuntur; aliaq; innumera nobis nomine ignota. Ab horum diversa mixtione, aut in alterum dominio, diversi exoriuntur sapores, sicuti ut ab invicem separantur, sales seu liquores salini diversæ naturæ se prodant: non quod particulae salæ violenta ab aliis separatione, alienas mutuavere qualitates; sed quod salia diversæ naturæ & saporis ab illis segregantur. Quomodo hoc sit, in promptu est ostendere: Dum salia diversa in liquore aliquo (aqua scilicet aut hujusmodi) dissolvi, ac in menstrui sinu simul contineri possunt; & evaporato menstruo coagulati rursus cogantur, si aliqua præsertim fuerit inter illa societas, & vel in figura aut temperie similitudo, in unam massam congregari & combinari possunt, & quoad cujuslibet dominium & prævalentiam, unus vel alter saporis, naturæ ac nominis reputationem præ se fert, cum vero a consortio hoc & combinatione vi aliqua propellantur, utraq; tunc & singula proprias qualitates ostendunt, & ob hanc rationem salmarinus in distillatione violento ab igne coactus, suam fatetur mixturam. Qui licet pro sale puro habeatur, tamen in gremio suo etiam salia vitriolica continere manifestum est; quæ licet obscure tantum antea, scilicet dentium stupore, detecta sint; distillatione hac violenta palam ostenduntur, & ab horum mutua pugna omnis instituitur fermentatio; neq; motui huic finis imponitur, donec alter alterum evicit ac fixum incarceravit; uti facile erit ostendere, si non Epistolæ limites jam transgressus fuerim.

F I N I S.